

HISTÓRIA FARNOSTI

Farský rímskokatolícky kostol zasvätený sv. Ladislavovi je jednou z najstarších a najvýznamnejších stavebných pamiatok Rajca. Na mieste pôvodného románskeho kostola bol postavený gotický kostol, a ten v 17. storočí dostal novú renesančnú klenbu a v 18. storočí interiér zbarokyzovali. Z pôvodnej gotickej stavby sa zachovala spodná časť veže a časť obvodového muriva so západným a južným neskorogotickým kamenným portálom.

Svetským patrónom kostola bolo panstvo hradu Lietava. V 16. a 17. storočí podľa vtedy praktizovanej zásady: „*cuius regio, eius et religio*“, t.j. : či je vláda, toho je aj náboženstvo. Menili sa aj náboženský a cirkevní majitelia a užívatelia kostola.

Pri týchto zmenách spojených so smutnou náboženskou neznášanlivosťou sa zničili takmer všetky vzácne písomnosti a historické doklady.

1368 Dominik Balog písomne žiada o povolenie postaviť kostol v Stránskom, lebo im je ďaleko chodiť do kostola v Rajci (prvá dochovaná zmienka o už existujúcom kostole v Rajci).

V tomto roku Dominik Balog, syn Otta zo Stránskeho žiadal o povolenie postaviť kostol v Stránskom, lebo jeho dedina je ďaleko od rajeckého kostola sv. Ladislava. Pre zimu, dážď alebo rozvodnenie nemôžu obyvatelia Stránskeho dochádzať do Rajca. Žiadal o povolenie postaviť kostol, ku ktorému patrila Kónská a Kamenná Poruba. Rajecký farár so stavbou súhlasil pod podmienkou, že od Dominika Baloga dostal jednu kobyľu, žriebä, jednu kravu a jedno teľa. Ďalej farár žiadal, aby mu od kráľovskej kúrie vysúdil na vlastné trovy od neoprávneného držiteľa mlyn, ktorý patrila rajeckej fare. Balog všetko prisľúbil a tak sa kostol mohol stavať.

1486 Rajecký mestský magistrát dal opraviť rajecký kostol a pokryť ho novou šindľovou strechou. Z tej doby sa zachovala spodná časť veže a spodná časť obvodového muriva kostolnej lode s gotickými portálmi a gotickým oknom.

1560-1672 keď bol svetským patrónom kostola František Thurzo a jeho dedičia, ktorí prijali náboženstvo evanjelické a.v., prešiel aj kostol v Rajci do ich užívania.

1561 bola Barbora Turzová rod. Kostková pochovaná do krypty rajeckého kostola. Jej náhrobný kameň zmurovaný do pilastra sa aj dnes nachádza pri bočnom oltári. Na mramorovom epitafe Barbory Kostkovej je nápis:

Magn. Franciscus Thurso de Bethlenfalva comes Arvensis et dominus Letava monumentum hoc ammoris memoriarque ergo uxori suae fidelissimae, Barborae Kostka et Anae Rusay qui in Domino sup hoc tumulo una quiescunt morens dolensque statui anno MDLXI

(preklad: František Thurso z Betlanoviec, pán Oravy a Lietavy, dal postaviť tento pomník z lásky k pamiatke svojej najvernejšej, najmilšej Barbore Kostkovej zo Sedlíc a jej rodičom Mikulášovi Kostkovi a Anne Hrušovskej, ktorí v Pánu v tomto hrobe spolu spočívajú v roku 1561).

1592 mesto Rajec zakúpilo pre kostol 12 centový zvon, ktorý bol v r. 1927 preliaty.

1610 bola stará gotická klenba odstránená, gotické okná zamurované a kostol bol preklenutý novou krížovou klenbou, čím kostol dostal vzhľad halovej renesančnej sály.

1611 bol osadený nový bočný portál z severnej strany.

1622 bol vybudovaný západný vstup do priestoru podvežia lemovaný kamenným portálom s fazetou

1647 bola zvýšená veža kostola, materiál k nadstavbe sa použil z rumovísk hradu v Baranovej. V tom istom roku bola pristavená bočná predsieň z južnej strany.

Nad vchodom do chrámovej predsiene z južnej strany je latinský nápis:

In Honorem ss Trinitatis

Turri istamuroavcta

TECTO NOVO EXORNA

TA, ET HAECPORTIC EX

TRICTA ANNO

M.DCXLVII

(voľný preklad:

Na počtu najsvätejšej Trojice bola táto veža roku 1647 znovu vystavená, novou strechou vyzdobená)

1657 pochádza polovička starej farskej budovy a v tom istom roku v kostole vznikli pavlače.

1672 keď bol **Mikuláš Dražkovič** správcom Lietavského panstva, bol kostol prinavrátený cirkvi rímskokatolíckej.

1672-1677 bol farárom **Ján Kračún**, neskôr kanonik a prepošť bratislavskej kapituly

1677-1684 bol farárom **Juraj Schvach**. Za jeho pôsobenia v r. 1682 až 1684 užívali kostol evanjelici.

1684-1721 bol farárom **Martin Ďuračka**. V r. 1689 zaobstaral 8 centov ťažký zvon na vežu. V r. 1703 dal vežu reštaurovať aj za jeho pôsobenia v rokoch 1705 až 1709 užívali kostol evanjelici. Martin Ďuračka bol preložený do Nitry. V Rajci bol 37 rokov.

1707 - Daniel Krman (*slovenský barokový spisovateľ, prekladateľ, vydavateľ, evanjelický kňaz a superintendent*)

v kanonickej vizitácii opisuje klenoty kostola: 4 zvony a jeden nad kostolom; 1 strieborný kalich; 1 medenný kalich; 2 železné svietniky; 2 kotlíky; organ na 9 mutácií; oltár od A. Czborovej; dva oltáre od obce; kamenná krstiteľnica; kancel' sa baldachýnom od obce; zástavy a paloš; cirkevné ornáty;

(*zdroj: Materiály k dejinám cirkví evanjelických ev. a. v. vyznania stolice trenčianskej, sv. V. diel II. str. 739.*)

1721-1735 bol farárom **Ján Ladislaves**, Vybudoval vežičku nad svätyňou. Bol preložený do Nitry, kde sa stal kanonikom a generálnym vikárom.

V tom čase bolo v Rajci 4003 katolíkov a 382 evanjelikov ausburgého. vyznania.

1733 bola nadmurovaná veža o ďalšie podlažie.

1735-1741 bol farárom **Štefan Demeter**. Zomrel v Rajci.

1741-1746 bol farárom **Ján Lukáči**, ktorý dal postaviť druhú polovicu dnešnej farskej budovy. Bol preložený do Nitry , kde sa stal titulárnym biskupom a kapitulárnym vikárom. V Nitre postavil nový trakt budovy kňazského seminára.

1746-1767 bol farárom **Martin Lukáč**, dekan, kňaz veľkej zbožnosti. Rozdelili pavlače pre čižmársky, kováčsky a súkennický cech. 1749 založil „Bratstvo agónie Kristovej“ a k tomu titulu dal do kostola umiestniť oltár obdarený mimoriadnymi odpustkami

12.09.1767 bola biskupom Gusztínom v Rajci bola ukončená a podpísaná kontrola všetkých farností v biskupstve, tzv. kanonická vizitácia. Z nej sa dozvedáme, že plytká klenba vo svätyňi v kostole sa nešťastne zrútila a strhla i časť klenby nad loďou kostola. V čase vizitácie boli v kostole podpery. Uprostred kostola v lodi stál dočasný oltár sv. Ladislava ako aj bočný oltár sv. Kríža, ďalej bočný oltár sv. Trojice a bočný oltár Zvestovania Panny Márie. Sv. hostie boli zachránené a uschované, smútok veriacich bol o to väčší, že práve vtedy zomrel aj duchovný otec farnosti. Kanonická vizitácia z roku 1767 ďalej udáva, že aj veža kostola popraskala, mala vážne trhliny, takže nesľubuje žiadnu trvanlivosť. Na veži sa nachádza 6 zvonov a na rajeckom námestí sa nachádza 80 libier vážiaci zvon, ktorý patrí kostolu.

V čase vizitácie mala farnosť 4698 katolíkov a 178 luteránov. Patronátne právo mali dediční páni Lietavského panstva.

1767-1782 bol farárom **Ján Pinka**, ktorý opravil klenbu svätyne kostola. Roku 1777 zaobstaral krásnu neskorobarokovú sedemdielnu vyrezávanú skriňu, oltrány obraz - olejomalbu sv. Ladislava od Jozefa Zanussiho, ďalej vzácny kríž do bočnej predsiene.

Ján Pinka bol dekanom, po odchode do Trenčína sa stal opäť. Zomrel v Trenčíne.

1782-1791 bol farárom **Ondrej Košut** bol dekanom a titulárnym kanonikom, zomrel v Rajci.

1791-1807 bol farárom **Jozef Zahorák**, bol dekanom a zomrel v Rajci.

1798-1803 sa opäť konala kanonická vizitácia bola nariadená biskupom Františkom Fuchsom.. Kanonická vizitácia z r. 1803 konštatuje, že interiér svätyne je nanovo zariadený: na hlavnom oltári okrem obrazu sv. Ladislava je obraz sv. Petra, sv. Pavla, sv. Jozefa a sv. Jána Krstiteľa. Bočný oltár Panny Márie je vo svätyňi a na ňom sa nachádza krásna socha Panny Márie, celá pozlátaná. Tretí oltár sv. Kríža s obrazom znázorňujúcim *Spasiteľa v agónii od Anjela Posilňovaného*, patrí Bratstvu agónie Pána. Aj táto vizitácia opakuje, že veža kostola má vážne trhliny z južnej strany, keďže medzičasom bola zasiahnutá bleskom. V kostole sú tri krypty: kostkovská, lengyelovská, huliakovská. Do krypt sa stále pochováva. Okrem toho sa okolo kostola nachádza preplnený starý cintorín a na svahu pri kostole je nový cintorín. V r. 1803 J. Zahorák vypracoval súpis všetkých veriacich.

1807-1808 bol farárom **Karol Akay**. Veľmi chorľavý, zomrel v Rajci.

1808-1825 bol farárom **Ondrej Halász**. Keď sa vracal z liečenia v Pešti zomrel náhle na ceste pri Gajdli. Bol dekanom.

1818 na námestí bolo postavené súsošie sv. Trojice.

1825-1836 bol farárom **Matej Tučko**.

1826 počas požiaru v Zbyňove zhorela aj tamojšia zvonica, zvon sa zničil. Biskup Jozef Kluch daroval Zbyňovu nový 147 libier ťažký zvon.

1831 sa konala posledná kanonická vizitácia vedená J. Wurumom, biskupom. Kanonická vizitácia je obširna a dotýka sa všetkých závažných problémov farnosti. Zisťuje chatrnosť veže a odporúča odstrániť ťažkú a vysokú strechu a nahradiť ju nižšou. Nariaďuje opraviť alebo vymeniť sochu sv. Jána na námestí. Takisto odporúča opraviť alebo vymeniť kamenný múr okolo kostola. V tejto vizitácii, na rozdiel od predchádzajúcej, sa spomína, že celodenná poklona veriacich pred Sviatosťou Oltárnou sa nekoná už v nedeľu po sviatku sv. Ladislava, ale v nedeľu Najsvätejšej Trojice. Tučko utrpel smrteľný uraz idúc kočom do Nitry cestou pred obcou Klak mu koniec dlhej fajky prerazil ďasno v ústach a zomrel.

V tomto roku bolo vo farnosti 5198 katolíkov, 142 luteránov, a 376 židov.

1836-1851 bol farárom **Ján Surový**. Zomrel v Rajci a pochovaný je v krypte pod kostolom. Za jeho účinkovania Juraj Pažický, rajecký majster, vymenil kostolné vežové hodiny, ktoré už dlhé roky nečinne stáli, za nové, ktoré sám zhotovil. Ján Surový dal rozobrať kamenný múr, ktorým bol ohradený starý cintorín a kostol. Kamenný materiál z múru poskytol na výstavbu ľanovej továrne, z ktorej sa neskôr stala zápalkáreň, potom dubáreň a nakoniec rezbárske družstvo.

1851-1888 bol farárom **Ján Riha**, bol všestranne vzdelaný, zastával hodnosť dekana a z Rajca viedol stavbu kláštora mnišok v Trenčíne. Zomrel v Rajci. Pochovaný je uprostred cintorína. V Rajci pôsobil 37 rokov.

1888-1891 bol farárom **Rudolf Oravský**, dovtedajší rajecký kaplán.

1891-1898 bol farárom **František Nemček**, bol to najradikálnejší duchovný pastier. V túžbe upraviť kostol čo najmodernejšie, bezohľadne ho zariadil novým zariadením. Majster Sziklay umelecky zhotovil nový hlavný oltár, iba obraz sv. Ladislava bol ponechaný. Takisto odstránil 3 bočné oltáre a nahradil ich oltárom Božského Srdca a oltárom Panny Márie. Na starú dlažbu položil dlažbu novú z pieskovcových tabúl, tým sa ale výška kostola znížila. Tri krypty dal uzavrieť, zamurovať a schody do krypt zakryť dlažbou. Všetky náhrobné tabule vyhodil. Ponechal iba náhrobok Barbory Turzovej. V tom čase cirkev už nedovoľovala pochovávať do krypt v kostole a v tom čase ešte bývalo v rajeckých kryptách na jar aj pol metra vody. Staré pavlače spráchnivelé a životu nebezpečné dal odstrániť. František Nemček mal svoje zásahy do interiéru kostola odôvodnené. Nakoniec dal kostol vymaľovať a kúpil do celého kostola nové lavice. Čiastočne opravil aj farskú budovu. Bol vymenovaný za kanonika a odišiel do Nitry.

1899-1899 bol správcom fary **Ján Blunár**, dovtedajší kaplán v Rajci.

1899-1933 bol farárom **Karol Barosz, ktorý bol všestranne činným pre dobro veriacich.**

1902 bol založený potravinový spolok. V Rajci postavil novú školu s bočnými zvýšenými traktami.

1903-1910 bola výstavba nových škôl vo filiálkach - V Jasenovom, Ďurčine, Malej Čiernej, Šuji a v Zbyňove.

1910 bola postavená kaplnka v Ďurčine.

1914 započatá stavba nového chudobinca, ktorý neskôr slúžil "Orlu" a neskôr v nej bola ľudová škola.

1922 pokrytie strechy celého kostola plechom. V tom istom roku bol nový cintorín oplotený pletivovou ohradou.

1923 Karol Barosz zadovážil 2 nové zvony. Jeden mal nápis: "**Uliaty zo zbožných darov rajeckých veriacich ku cti sv. Ladislava v r. 1923**", druhý: "**K úcte Najsvätejšieho Srdca Ježišovho venovali rajeckí veriaci**". V tom istom roku renovovali a obielili vonkajšie steny kostola. Veža dostala nové kostolné hodiny. Súčasne dal na farskú budovu nový krov a pokryl ju plechom.

1924 bola postavená kaplnka v Jasenovom zasvätená Božskému Srdcu Ježišovmu, pátrom Benediktom Skácelom.

1927 Na veži sa nachádzal aj starý najväčší zvon, bol prasknutý. Už niekoľko rokov sa s ním nezvonilo. Karol Barosz dal ho preliať a za veľkej účasti ľudu ho aj posvätil. Múry veže zaistil železnými pankramia. Zvony postavil na nové kovové nosníky.

1929 bol ohradený priestor okolo kostola plotom z betónu a krásnych železných dielcov.

Za túto horlivú činnosť si dekan Karol Barosz zaslúžil vďaka a uznanie. Zomrel v nemocnici v Trenčíne a pochovaný je pri bočnom vchode do kostola. Pred smrťou stihol ešte prestavať chórus a posvätiť novú organovú aparaturu. Za neho sa ešte postavila kaplnka v Kľačoch.

1911-1912 bol kaplánom **ThDr. Jozef Tiso**, nevykonával iba pastoračnú činnosť, ale zameriaval sa aj na sociálne aktivity zmysle pápežských encyklik. Popri tom vyučoval slovenčinu a pracoval v oblasti kultúry.

1933 bol správcom fary **Ján Tiso**, dovtedajší kaplán v Rajci.

1933-1937 bol farárom doktor **František Herodek**, ktorý z Rajca odišiel do Kysuckého Nového Mesta za farára.

27.03.1935 nad Rajcom zúrila búrka, pričom blesk uderil do veže a z veže začal vystupovať dym. Vďaka rýchlemu zásahu miestnych hasičov bol oheň zneškodnený. V tom istom roku boli i poškodené časti na veži opravené

1937-1938 bol správcom fary **František Miklošovič**. 01.06.1938 bol za farára v Rajci menovaný Mater Burla, ktorý po zistení situácie v Rajci dekrét vrátil a do Rajca nenastúpil. František Miklošovič potom pokračoval v administrovaní fary do 01.05.1939.

1939-1957 bol farárom **Alojz Marsina**, ktorý zakúpil budovu na Kašiakovej ulici č. 1 a tá sa stala novou farskou budovou. Starú budovu prevzala do úžitku traktorová stanica a neskôr miestna škola.

1957-1958 bol správcom fary **Ludovít Baláži**, dovtedajší kaplán. Previedol novú výmalbu kostola a dal reštaurovať oltáre.

1958-1961 bol správcom fary **Pavol Krčmárik**, umiestnil do kostola novú dlažbu z keramických dlaždíc. Do novej fary zaviedol vodovod, dal opraviť Boží hrob. Bol preložený do Nitry za správcu fary a riaditeľa biskupskej kancelárie. Stal sa kanonikom a prelátom.

1961-1966 bol správcom fary **Anton Miklovič**. Za veľkých ťažkostí reštauroval fasádu kostola a veže, pričom bolo otvorené gotické okno a portál. Dal konzervovať náterom strechu na fare a prestavať v nej miestnosti. Bol preložený na vlastnú žiadosť za správcu fary do Strečna.

1966-1969 bol správcom fary **Pavol Vanko**. Inštaloval do kostola nové liturgické vybavenie - rozhlas. Do fary zaviedol ústredné kúrenie a renovoval budovu starej fary.

1969-1971 bol správcom fary **Štefan Kusek**. Dokončil prestavbu starej fary. Započal so stavbou kaplnky vo Veľkej Čiernej. Do kostola zakúpil nové lavice. Bol dekanom a odišiel do Tižiny.

1972-1990 bol správcom fary **Teodor Smatana**. Dokončil novostavbu kostola vo Veľkej Čiernej, vybavil ju liturgickým vybavením, zaobstaral 2 spovednice, dal vyhotoviť krížovú cestu, a premaľovať oltáre s bohatým vyzlátением. Interiér kostola dal nanovo vymaľovať. Zaviedol vykurovanie kostola elektrickými akumuláčnými kachľami. Dal vykonať generálnu výmenu organovej aparatury. Vymenil všetky okenné rámy za nové z kovu. Na kostolnej veži zapojil zvon na elektrický pohon. Zakúpil nové vežové hodiny. Zaobstaral nový malý zvon „umieračik“. Vymenil takmer celú drevenú konštrukciu strechy na veži. Strechu dal pokryť plechom z medi. V kostolnom areáli pripravil vetrací kanál na sanáciu kostolných múrov a areál dal vydláždiť andezitovými dlaždicami. Pre novú farskú budovu dal zaviesť plynové kúrenie. Upravil priestor pred farou, novým schodiskom a kovovou ohradou. V budove prestaval dve miestnosti, na poschodí dal parketovú dlažbu. Previedol generálnu opravu kaplnky v Ďurčine, dal nové dláždenie, vymenil chórus, novú krížovú cestu, lavice, obloženie stien, obrazy a liturgické zariadenie. V Malej Čiernej upravil svätyňu s obetným stolom, dal nové lavice a na strop dal namaľovať obraz apoteózy kríža. Za jeho pôsobenia bola premiestnená socha sv. Jána Nepomuckého z námestia do areálu kostola, bol dekanom a kanonikom v r. 1990 odišiel do dôchodku

28.09.1974 Biskup Ján Pásztor posvätil Kostol sv. Cyrila a Metoda vo Veľkej Čiernej

1990-2003 bol administrátor farnosti **Michal Keblušek**, ktorý pokračoval v prácach vdp. Teodora Smatanu. Dokončil odvodnenie kostola. Spevnil statiku kostola kovovými tiahkami nad klenbou, vymenil celý drevený krov nad kostolom i nad prístavbami a nakoniec celú strechu pokryl medeným plechom. Boli odstránené staré vonkajšie omietky a prerobená elektroinštalácia, zaviedol vodovod do sakristie a za hlavný oltár. Vo svätyni tri okná ozdobil vitrážovou náplňou podľa návrhu vdp. Emila Prokopa z Trenčína, ktorý namaľoval aj obraz Premenenia Pána vo svätyni. (na klenbe svätyně). Sokel v interiéri kostola dal obložiť travertínovými platňami a súčasne dal kostol izolovať proti vlhkosti. Dal vymaľovať vnútrajšok kostola. Zakúpil nové svietidlá na chórus a ostatné svietidlá dal ozdobiť novými tienidlami. Dal zhotoviť nový obetný stôl s rezbárskym dielom majstra Štefana Baču znázorňujúcim poslednú večeru s plným počtom apoštolov. Pod chórusom vymenil kovové dvere za drevené presklené s možnosťou dennej adorácie. Na vchody do kostola západnej a južnej časti dal zhotoviť nové krídlové dvere. Dal úplne zrekonštruovať budovu fary. Počas týchto prác v rokoch 1990-1992 postavil Kostol Sedembolestnej Panny Márie v Ďurčine. Organizačne viedol i stavbu domu pre Spoločenstvo dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul. Pre filiálky v Malej Čiernej ku kaplnke pristavil sakristiu, vymenil okná i dvere a vymaľoval ju zvonka i zvnútra. Zaviedol vykurovanie akumuláčnými pecami. Vo Veľkej Čiernej vymenil všetky okná za nová s izolačnými dvojsklami. Dal zhotoviť spovednice a zaviedol elektrické vykurovanie akumuláčnými kachľami. V Zbyňove, Kľačoch, Jasenovom a v Šuji do domov smútku zaobstaral liturgické zariadenia, aby sa v nich mohli pravidelne slúžiť sv. omše. V rokoch 1998-2000 postavil Kostol Božského Srdca Ježišovho v Jasenovom.

22.04.1990 Svätý Otec Ján Pavol II. posvätil základný kameň pre rímskokatolícky Kostol Sedembolestnej Panny Márie v Ďurčinej.

16.09.1990 Vysluhujú sa sv. omše sa v Dome nádeje v Šuji.

15.09.1991 Po generálnej rekonštrukcii bola vykonaná posviacka Kostola Povýšenia sv. Kríža v Malej Čiernej. Kostol Povýšenia sv. Kríža bol postavený v rokoch 1936-1940.

29.11.1992 J. Em. Ján Chryzostom kardinál Korec vykonal posviacku Kostola Sedembolestnej Panny Márie v Ďurčinej.

13.12.1992 Vysluhujú sa sv. omše v Dome nádeje v Zbyňove.

09.08.1998 J. Em. Ján Chryzostom kardinál Korec posvätil základný kameň pre rímskokatolícky Kostol Božského Srdca Ježišovho v Jasenovom.

01.07.2000 J. Em. Ján Chryzostom kardinál Korec vykonal posviacku Kostola Božského Srdca Ježišovho v Jasenovom

2003-2013 bol administrátor farnosti **Vladimír Kutíš**, vykonal sanáciu všetkých stĺpov v lodi, nainštaloval nové podlahové kúrenie, osvetlenie, ozvučovaciu techniku. V spolupráci KPÚ Žilina vykonal v dvoch etapach reštaurovanie kostola v súlade s výsledkami komplexného reštaurátorského výskumu (sondážny, stratigrafický, chemicko-fyzikálny) interiéru kostola, ktorý v roku 2010 spracoval Mgr. art. Miroslav Slúka.

od 2013 je farárom Rajeckej farnosti a dekanom Rajeckého dekanátu **Peter Hluzák**